

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

20 май 2024 г.

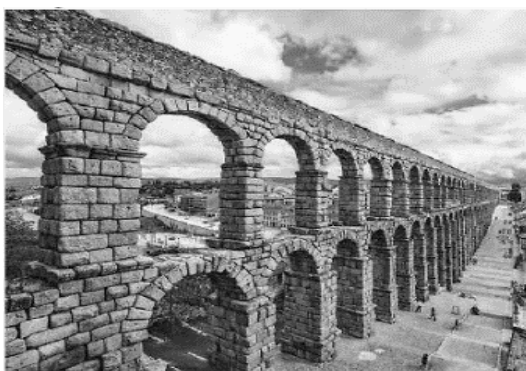
ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 1

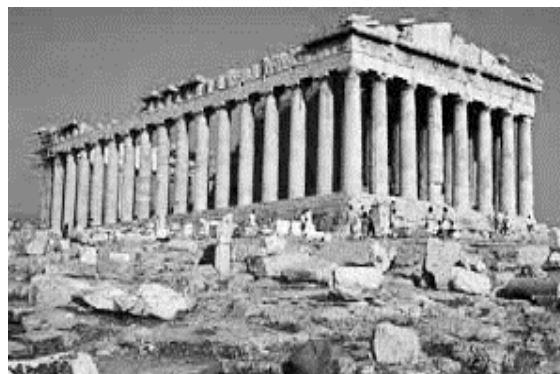
ЧАСТ 1 (време за работа – 60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 15. включително отбелязвайте в листа за отговори.

1. Кое от изображенията НЕ е пример за приноса на римляните в развитието на античната архитектура?

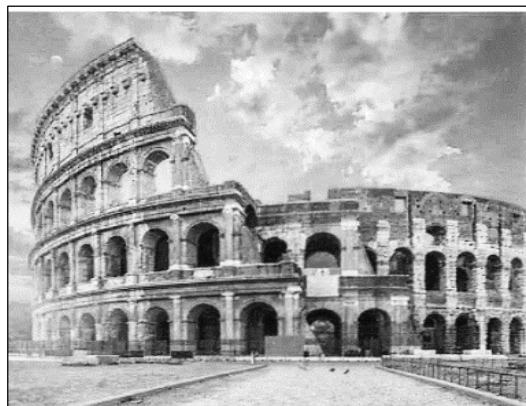
А)

Б)

В)

Г)

2. За коя древнотракийска практика дава информация текстът?

„Обичаят да бъде почитан ездачът, и това се свързва с тракийското наследство, най-ясно личи в обредните действия на българите на Тодоровден, когато се организират кушии и се правят обредни хлябове, посветени на конника – един култ в българските земи, който се открива в най-дълбока древност и учените отвеждат корена му в тракийските религиозни и обредни действия на почитта към Спасителя на общността.“

Из статия на Стефан Чурешки, 2010 г.

- А) орфически мистицизъм
- Б) обредност в чест на бог Дионис
- В) почитане на тракийския Херос
- Г) погребална ритуална практика

3. Каква промяна извършва император Теодосий I Велики (379-395) в Римската империя?

- А) дава римско гражданство на всички свободни жители, за да осигури попълнения за армията
- Б) налага християнството за единствена религия за всички граждани и поданици на империята
- В) прекратява преследванията срещу християните и въвежда свобода на култовете и религиите
- Г) въвежда системата на тетрархията и построява нова столица на империята на мястото на Византион

4. Коя фраза синтезира идеята за императорската власт във Византия, представена на изображението?

Коронацията на император Роман IV Диоген и императрица Евдокия от Христос, XI век, релеф от слонова кост

- А) „От Бога поставен“
- Б) „Сянка на Бога“
- В) „Пръв сред равни“
- Г) „Духовен брат“

5. Кое произведение на изкуството е създадено през Златния век на старобългарската култура?

А)

Б)

В)

Г)

6. Кой термин съответства на формата на управление в държавата, представена в източника?

„Султан Сюлейман се приближи до Бога, Господаря на величието и всемогъществото. Създателя на света на господството и върховенството. Султан Сюлейман е Негов раб, получил мощта си чрез Божията сила, халифът, блестящ чрез божията слава, Този, който изпълнява заповедта на Скритата книга и изпълнява разпоредбите ѝ във всички земи на обитаемия свят...“

Надпис над портала на джамията „Сюлеймание“ в Истанбул, XVI век

- А) тирания
- Б) самодържавие
- В) авторитаризъм
- Г) теокрация

7. Какво е значението на поклонничеството за културния обмен през Средновековието?

- А) Поклонници предприемат дълги пътувания, за да търсят опрощение на греховете си.
- Б) Болни и здрави често пътуват, за да измолят лек за себе си и за близките си.
- В) Минават през много опасности, за да се поклонят пред чудодейните мощи на светци.
- Г) През дългите си пътувания, поклонниците опознават нови земи, хора и обичаи.

8. Какъв извод може да се направи за развитието на розопроизводството и търговия в България през втората половина на XIX век въз основа на дадените източници?

Източник 1.

„Гюловото масло (...) досега, когато се произвеждаше служеше да обогатява няколко лица от чужди народности. Няколко американци, немци, гърци и евреи се бяха загнездили от 30 - 40 години в Казанлък и бяха монополизирали купуването на маслото (...). Но от няколко години работите се измениха съвършено, една-две български къщи се въздигнаха и чрез своята честна и редовна търговия сполучиха да се запознаят с много търговски къщи в Западна Европа, на които спечелиха и доверието.“

Из в. „Земеделец“, брой 18 от 20.06.1883 г.

Източник 2.

„След създаването на първата работилница за розово масло в гр. Казанлък през 1820 г. – „Дончо Папазоглу и синове“, производството в околията започва да се разраства, като през 1854 г. се създава и първата търговска къща за износ на розово масло „Братя Папазоглу“. От този момент нататък търговията с розово масло се разширява и обхваща целия свят, като братята Папазоглу съвместно с Христо Тъпчилещов отворят кантори в Лондон, Париж, Ню Йорк, Виена, Марсилия и Цариград.“

Из статия в сайта на Националния исторически музей

- А) Чужди компании монополизират търговията с розово масло и ограничават достъпа на български фирми до европейските пазари.
- Б) Розопроизводство и международната търговия с розово масло са сред най-успешните стопански инициативи на българите.
- В) Само малък брой български компании успяват да се конкурират с чуждите търговски къщи, което не позволява развитието на бранша.
- Г) Българско розово масло се произвежда в ограничени количества и не може да удовлетвори търсенето на международните пазари.

9. Коя промяна, въведена с „Новия курс“ в САЩ, е представена на карикатурата?

Карикатура във в. „Чикаго трибюн“, 16 януари 1937 г., худ. Джоузеф Л. Париш

- А) Правителството поема контрол върху националната валута, банковата система и спестяванията.
- Б) Държавата отпуска помощи за безработица и предоставя храна от държавния резерв за най-бедните.
- В) Въвежда се програма за широко обществено строителство, която осигурява доходи за безработните.
- Г) Конгресът предоставя извънредни правомощия на президента и държавната намеса се увеличава.

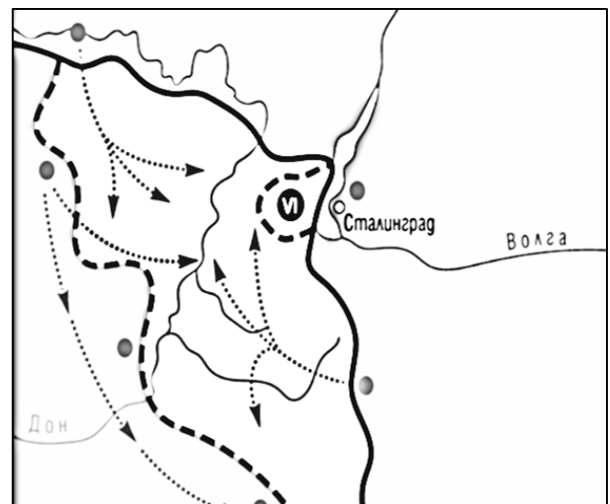
10. Коя карта съответства на историческото събитие, описано в текста?

Костов седеше до апарата и въртеше нервно бутоните му, ловейки новини от целия свят. Буреносните облаци се сгъстяваха, съобщенията ставаха все по-тревожни, събитията политаха като лавина, която вече нищо не можеше да спре. Френските и английските станции съобщаваха за хода на общата мобилизация. Москва продължаваше да упреква войната, коментирайки безпристрастно германо-съветския пакт... Американското правителство предупреждаваше поданиците си да напуснат Германия. Предавателите на Берлин и Хамбург гърмяха с военни маршове, прекъсвани от описания за полски зверства над немски малцинства.... От еднообразната им редакция можеше да се заключи, че поляците са решили просто да се самоубият и направят всичко възможно за привличането на немските бомби върху главите си. Съобщенията се засичаха, смесваха и сливаха в заплашителен грохот на буря, който се предаваше от ефира в съзнанието на милиони разтревожени същества.

Из „Тютюн“, Димитър Димов, 1951 г.

А)

Б)

В)

Г)

11. Пример за какво противопоставяне между САЩ и СССР е представен в източника?

„...Съединените щати и други нации с подобно мислене се оказват пряко противопоставени от режим с противоположни цели и напълно различна концепция за живот. Този режим се придържа към фалшива философия, която претендира да предложи свобода, сигурност и по-големи възможности на човечеството... Тази фалшива философия е комунизмът. Комунизмът определя каква информация ще получи [индивида], какво изкуство ще създаде, какви лидери ще следва и какви мисли ще мисли. Демокрацията твърди, че правителството е създадено в полза на индивида и е натоварено с отговорността да защитава правата на индивида и неговата свобода при упражняването на тези негови способности...“

Из „Встъпителна реч“ Хари Труман, 20 януари, 1949 г.

- А) военно
- Б) икономическо
- В) геополитическо
- Г) идеологическо

12. С кой процес, протичащ в българското общество, е свързан текстът от химна на НРБ в периода 1950 – 1964 г.?

Българийо мила

„...Да крепне навеки съюзът ни боен
с могъщия братски съветски народ.

Припев:

...

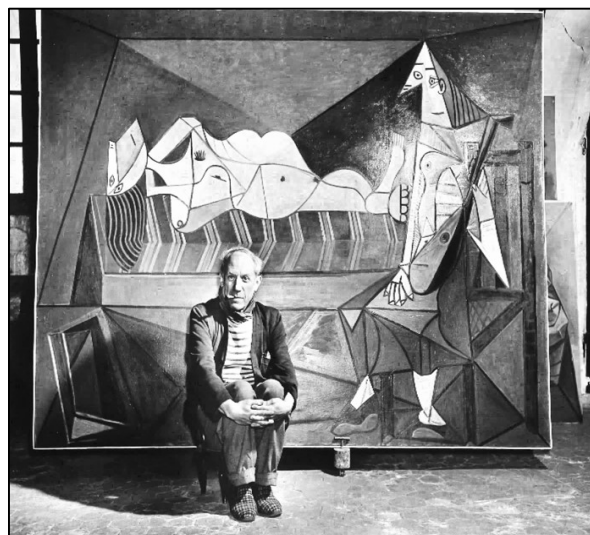
Великото слънце на Ленин и Сталин
с лъчите си нашия път освети.
Димитров за подвиг сърцата запали,
в борбата и в мирния труд ни сплоти...“

- А) демократизация
- Б) индустриализация
- В) съветизация
- Г) национализация

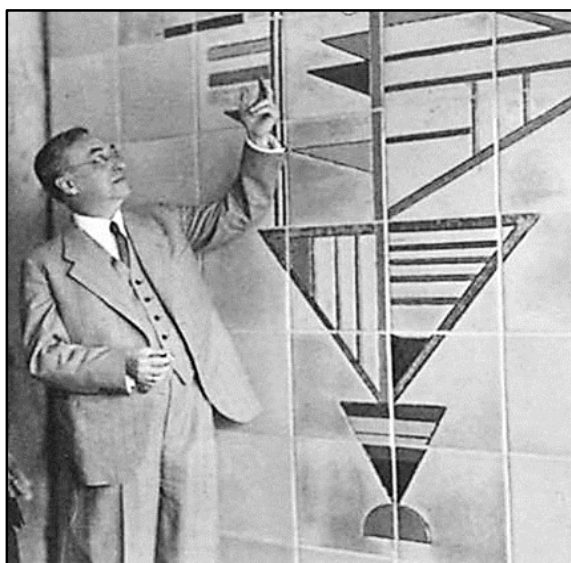
13. В коя картина художникът е използвал техники от стила на сюрреализма?

А)

Б)

В)

Г)

14. В коя институции на Европейския съюз участват повече от един представител на държава членка?

- А) Европейски парламент
- Б) Европейски съвет
- В) Съд на Европейския съюз
- Г) Европейска комисия

15. На кое научно откритие, дело на Луи Пастър, е посветена пощенската марка?

- А) откриването на пеницилина
- Б) идентифицирането на микробите
- В) изолирането на витамин „С“
- Г) откриването на кръвните групи

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

20 май 2024 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА
ВАРИАНТ 1
ЧАСТ 2 (Време за работа – 180 минути)

Отговорите на задачите с номера от 16. до 25. записвайте в листовите за отговори. За всяка от задачите, която има подусловие, първо запишете буквата на подусловието и след нея – Вашия отговор.

16. Проучете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

Схема: Държавна уредба на ранната Римска империя

Източник 2.

„Той (Август) изоставил званието триумвир, като приел консулството и трибунската власт, уж за да защитава плебеите. Привлякъл на своя страна армията чрез дарове, народът чрез раздаването на зърно и избощо всички чрез радостта на мира. Така постепенно разширил властта си. Съсредоточил в свои ръце функциите на сената, магистратите и законотворчеството. Нямамо опозиция...“

Из „Анали“, Публий Корнелий Тацит, I – II в.

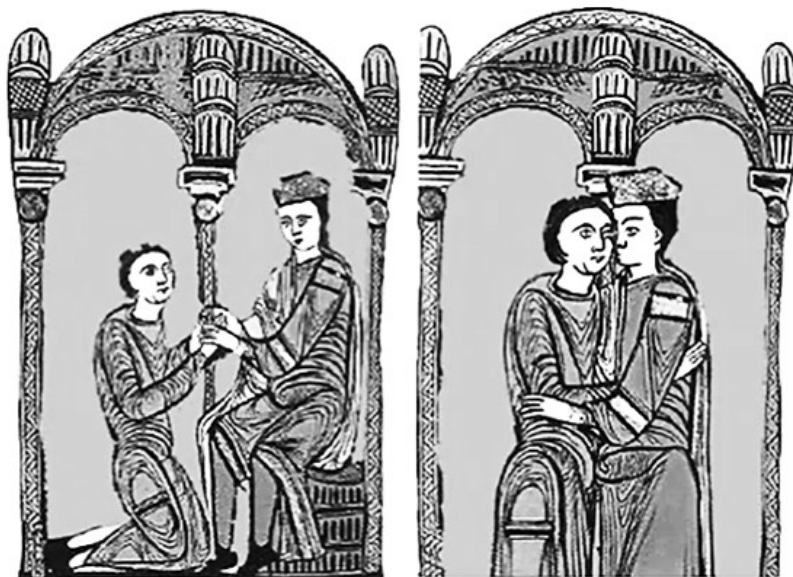
- А) Как схемата показва промяната на ролята на Сената в управлението на Рим?
- Б) Кои републикански длъжности приема да изпълнява Октавиан Август според документа?
- В) Кои нови органи на управление, представени в схемата, засилват властта на императора?
- Г) Как се осъществява съсредоточаването на властта в ръцете на императора?

17. Прочетете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„Този, който на колене дава клетва за вярност, е сложил ръцете в ръцете на господаря и му се кълне във вярност; после той му отдава вярата си и господарят в знак на взаимност я приема... веднага след това в знак на взаимна и вечна обич си разменят целувки – целувката на миролюбие.“

Из „Огледало на правото“, епископ Гийом Дюран, XIII в.

Миниатюри на символичен ритуал

- А) Коя средновековна церемония е представена в източниците?
- Б) С помощта на текста обяснете действията от първата сцена.
- В) Какво е значението на символичния ритуал от втората сцена?

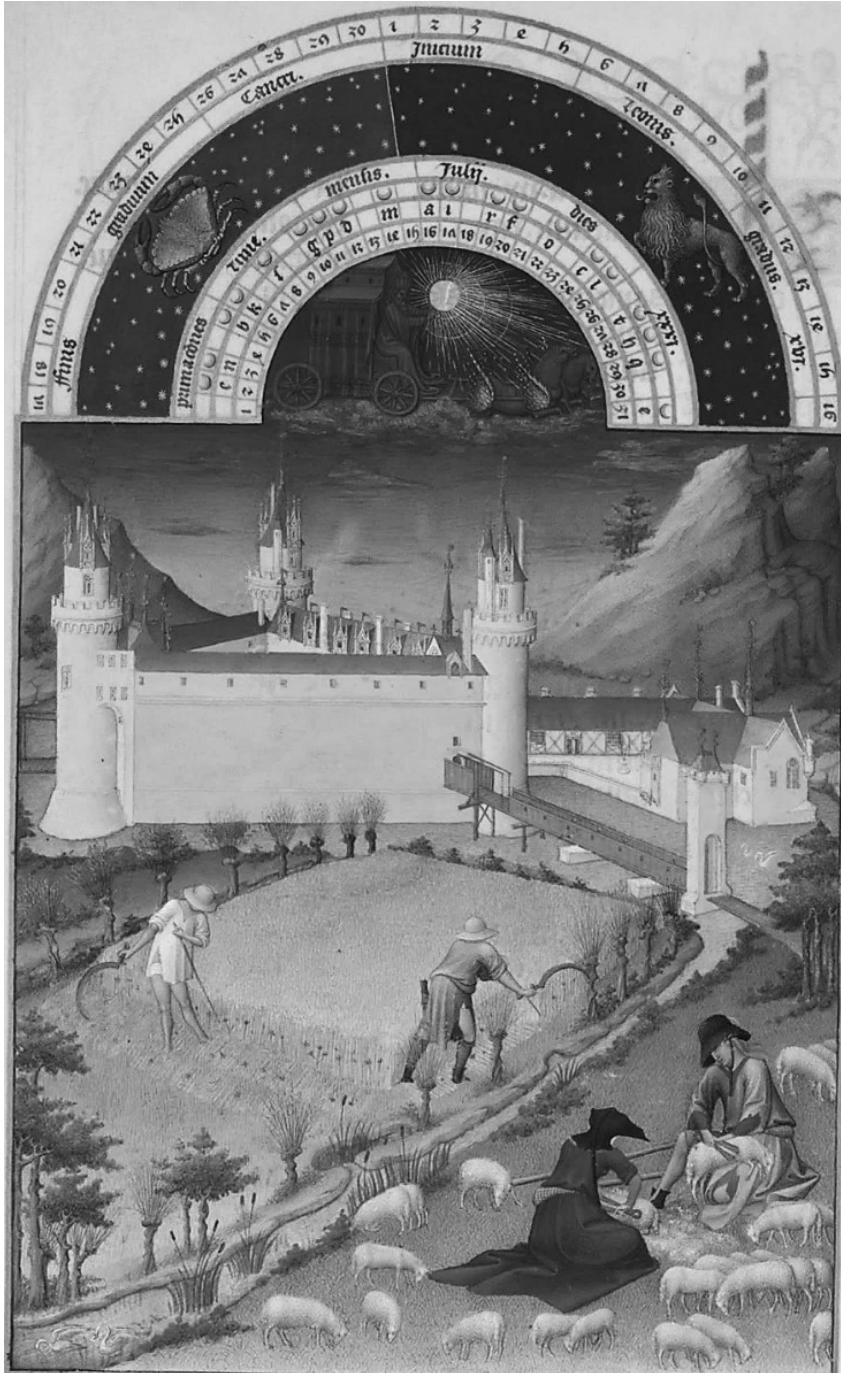
18. Прочетете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„Пребогатият часослов на херцог Жан дьо Бери“ е създаден в Северна Франция и се смята за най-великото произведение на тримата холандски братя Лимбург. Той е отличен графичен каталог на грандиозните резиденции на херцога, сред които е и Лувърът, с великолепни календарни страници, както и много библейски сцени и илюстрации от живота на светците. В късната готическа живопис се появяват и светски сюжети като ловни сцени, рицарски теми и изображения на исторически събития. Братята Лимбург са сред първите, които изобразяват специфични пейзажни сцени с голяма точност и чувствителност. Техният елегантен и изискан подход съчетава натурализма на детайла с цялостния декоративен ефект.

По „Енциклопедия Британика“

Източник 2.

Месец юли, миниатюра от „Пребогатия часослов на херцог Жан дьо Бери“, 1410 – 1411 г. – най-известната и най-добре запазена украсена ръкописна книга в късен готически стил, която съдържа 125 миниатюри.

- А) Какъв жанр в живописа е представен на картината?
- Б) Кои селскостопански дейности са представени на изображението?
- В) Представители на кое съсловие живеят в сградата на заден план?
- Г) Какви сведения за изследователите на Средновековието дава миниатюрата?

19. Запознайте се с източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„Урок по география, „Черното петно“ на Франция“, худ. Алберт Бетание, 1887 г.

Източник 2.

Граници след Франкфуртския мирен договор от 1871 г.

Източник 3.

„...Обучението във военни маршове, умения за боравене с оръжие, и упражнения в стрелба стават всекидневие в програмата на децата от прогимназията и гимназистите. Те живеят с това чувство за мобилизация, което ги превръща във войници, готови за битка. Големите военни победи на нацията се припомнят в учебниците и учебните помагала. Децата растат и със спомена за поражението от Германия през 1870 г., което е „ампутирало“ от Франция част от нейната територия...Идеята за реванш не се изразява пряко, но се насажда идеята за бъдещ възможен военен конфликт и необходимостта всеки да бъде готов да откликне на апела на републиката за защита на родината.“

Из статия „Френското училище преди 1914 г. – между патриотизма и пропагандата“, Жерми Мазойер, 2013 г.

- А) Кое историческо събитие е оставило „черно петно“ във френската история?
- Б) Кои са „ампутираните“ от Франция територии?
- В) Как това събитие е повлияло върху преподаването във френските училище?
- Г) По какъв начин френската образователна система от началото на ХХ век, отразява националните цели на времето?

20. Прочетете текста и отговорете на въпросите.

„ Властта на обществото над индивида не следва да се простира по- далеч от действията му, които касаят другите; в действията си, които засягат само и единствено него, индивидът трябва да бъде абсолютно независим и неограничен господар на тялото и духа си... Общество, в което индивидът е лишен от свобода на мисленето и словото, от свободата да живее както иска, от свободата да се сдружава, независимо от типа управление – не е свободно. Свободно е само общество, в което всички тези видове индивидуална свобода съществуват абсолютно и напълно еднакво за всички негови членове. Да се нарича свобода заслужава само такава свобода, при която свободно можем да се стремим да постигнем онова, което смятаме добро за себе си, и да се стремим по начини, които смятаме за най-добри – само с едно ограничение: нашите действия да не лишават другите от доброто за тях или да не пречат на стремежите на другите хора да го постигнат..“

Из „За Свободата“ Джон Стюарт Мил, 1859 г.

- А) Каква дефиниция за свободата е предложена в текста?
- Б) Кои са основните индивидуални свободи?
- В) До какви граници свободата на индивида може да бъде ограничавана от обществото?
- Г) С кой свой принцип либерализмът допринася за утвърждаване на либералната демокрация днес?

21. Прочетете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„Това беше на 1842 през пролетта. До тогава аз бях учил турски, гръцки и твърде много славянски, а български не знаех, особено не можех да пиша, защото твърде малко бях писал, за да не кажа, че никак не бях писал. Български книги нямаше тогава много и колкото имаше, ние ги нямахме всите...“

За да не стоя празен, като се завърнах в Търново, баща ми ми донесе една ръкописна българска история да я чета и да я препиша. Прочитането на тая история, която беше препис от отец Паисиевата, развея донейде калугерската мъгла от мислите ми и възроди в мене друг мерак. Досега аз мислех едностранчиво как да спася душата си, а след прочитането на тая история аз взех да мисля как да можа да спася народа си, т.е. как да му вдъхна чувства родолюбиви и патриотически. Занимаването с преписването на тая история даде друго направление на моите желаниа и на дейността ми.“

Из „Спомен на четиридесетгодишната ми писателска деятелност“, Петко Р. Славейков, 1887 г.

Източник 2.

„Прославило се Търново
със славни гърци владици,
най си се много прослави
със Панарета¹ делия²,
делия, дели башия³,
людия гърцки владика.
Како гидия⁴ ходеше,
враня⁵ си коня яздеше,
окачен топуз⁶ носеше,
селата обикаляше,
сякак народа дереше
и грешни пари береше;
попове си яздеше,
груби им думи думаше:
- Де гиди, старци, магарци!“

...
¹Панарет – владика на Търново 1838-1840 г. ²делия – разбойник; ³дели башия – главатар на разбойници ⁴гидия – буен момък ⁵вран – черен ⁶топуз – боздуган.

Из „Прославило се Търново“, Петко Славейков, 1843 г.

- А) Защо въпреки доброто образование, което е получил за времето си, Славейков трудно чете и пише на български?
- Б) Кое събитие променя живота на Славейков?
- В) Какъв образ на гърцките владици изгражда Славейков със стиховете си?
- Г) През кой етап от развитието на борбите на българите за самостоятелна църква се случва това?

22. Прочетете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

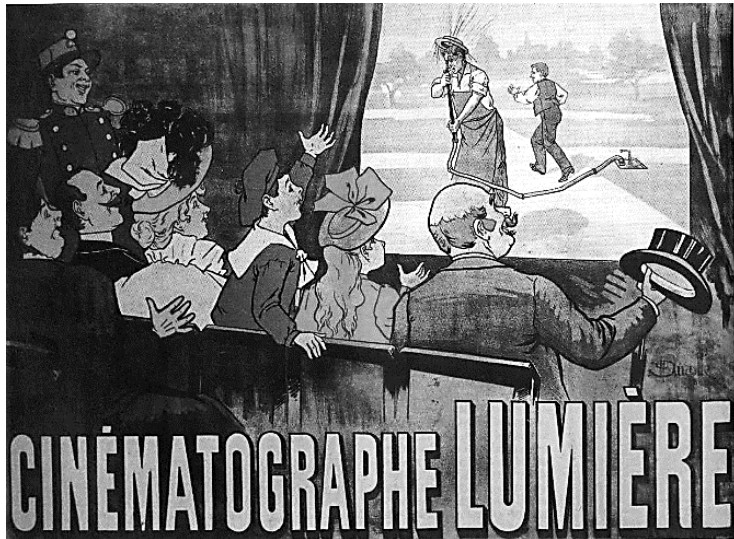
„Една вечер пред бюфета на градината опнаха бяло платно. Срещу платното поставиха нещо като магически фенер. Апаратът затрака и върху платното видяхме оживени фотографии. Един поливач на улица опръсква един разсеян минувач; после кавалерия препуска и ето даже че конете идват към нас... те като че ли ще ни прегазят... аз изумявам от страх. Светлината идва, платното е отново бяло. Това беше първият кинематограф. Цялата нощ не спях и мислех по това чудо.“

Из „София преди 50 години“, Георги Каназирски-Верин, 1947 г.

Източник 2.

Рекламен плакат от 1895 г.

Текст на плаката: Кинематограф „Люмиер“

Източник 4.

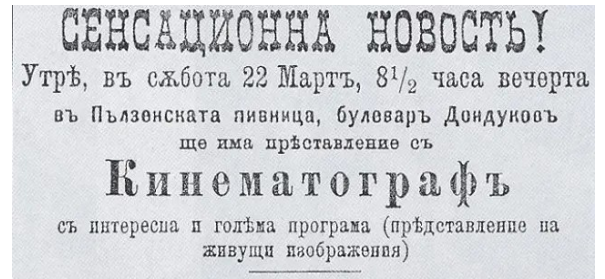
„В Палата на бедняшките квартали,
от задните редове на съботната вечер,
сред шахтата невиджана на мрака,
си спомням: отначало, грандиозен,
политаше звукът; после — тръпката
на гледка панаирна — надигаше се,
величествена, мощна, прогласяше
ярък и пищен карнавал,
сменяше си цветовете, хриптейки
в усилване и глъхнене на музикална астма.

...

И все се къдреше като лоза димът
в лъча опиващ от кабината на оператора,
докато: КРАЙ — разбира се, възторжен.
После от Палата, като изгонена от рая,
свъсена, тълпата твърде тихо се изсипваше
сред травмата на парадокса:
познатата печал и злост
на безработна улица под газови фенери,
и биеха часовниците на Градчето.“

Из „Кино в Уелската долина, 30-те (години на XX в.)“, Дани Абс

Източник 3.

Обява от 21 март 1897 г. в
„Български търговски вестник“

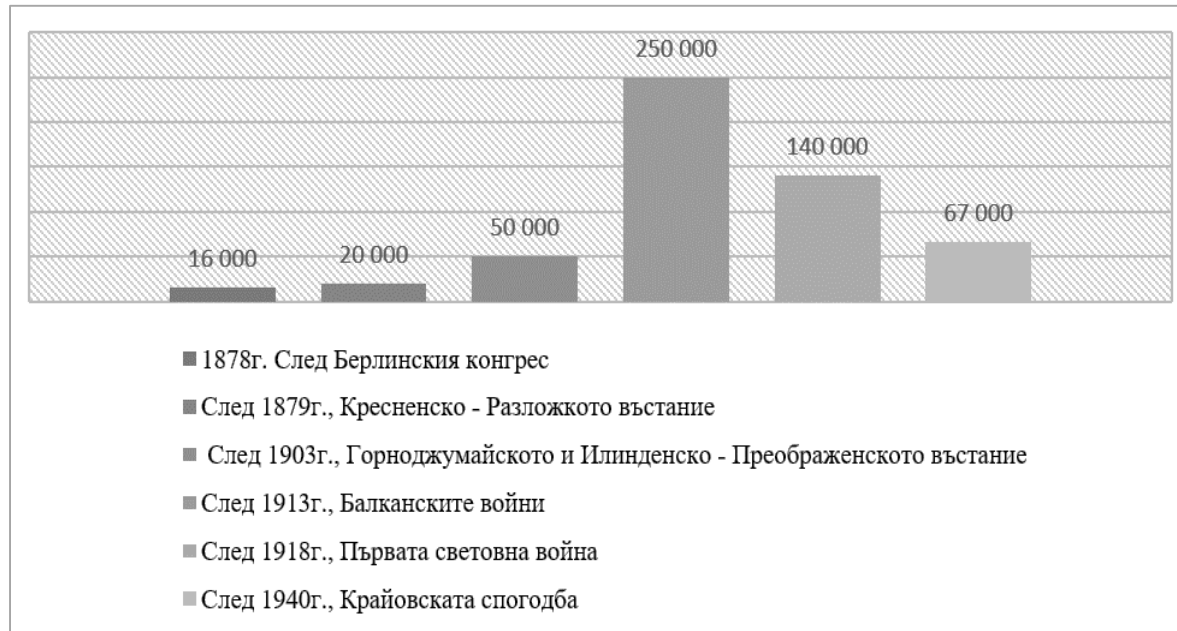
- А) Какво представлява кинематографът? Кои са почитателите на новото изкуство?
- Б) С какви разнообразни средства се привличат зрители?
- В) Какви емоции предизвикват първите прожекции?
- Г) Защо посещението на кинопрожекция се превръща в масово развлечения?

23. Проучете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

Диаграма: Българи бежанци в България – от Освобождението до средата на XX в. (в хиляди)

Източник 2.

„Сръбските попове и учители придружени от войници отиват по българските села и насила карат населението да се запише като сръбско. Тия, които откажат да се обявят за сърби, бяха бити и изтезавани.“

Из „Доклад на международната комисия за разследване на причините и провеждането на Балканските войни“ 1914 г.

Източник 3.

„В т.нар. от гърците „комитаджийски отделения“ са хвърлили всички интелигентни българи, архиепископски наместници, свещеници, учители, търговци, първенци, без да бъдат в нищо провинени.“

Из сведения на Захария Шумлянска, гр. Солун, 1913 г.

Източник 4.

„Веднага след окупацията българските училища бидоха обявени за закрити. Покъщнината, библиотеките и помагалата изцяло подложени на безразборно разхищение...През септември...почна се записването на ученици за румънските училища.“

Из Сведения на училищния инспектор в Силистра, Ив. Кръстев, 1913 г.

- А) Защо повече от половин век има бежански вълни към България?
- Б) Защо първите действия на чуждите власти са насочени към българските училища?
- В) Каква е целта на властите в различните страни за предприетите действия спрямо българите?
- Г) Защо Балканските войни водят до най-голямата преселническа вълна?

24. Анализирайте източника и под формата на кратък свързан текст с 5 – 6 изречения отговорете: Какви са приносите на Жак Делор за развитието на Обединена Европа? Използвайте следните опорни въпроси: Кой е Жак Делор? Кои европейски ценности отстоява той? Какви са неговите приноси за Обединена Европа?

„... След Втората световна война Жак Делор стана свидетел как бащите-основатели на Европейския съюз подадоха ръце и разбраха, че надеждата вместо омразата и страха, единството вместо разделението и мирът вместо войната са решенията за по-добър живот в Европа. В това е вярвал и Жак Делор – сам свидетел на първите стъпки на европейската интеграция... Ние му дължим свободата на движение на хора, стоки, услуги и капитали в Европейския съюз – това, което днес наричаме единен пазар, вътрешен пазар. Това беше водещ проект на председателя на Комисията Жак Делор. На него дължим програмата Еразъм. На него дължим и организацията на бюджета на Европейския съюз в седемгодишни програми, придаващи предвидимост и смисъл на европейските политики... И на него дължим много решителни стъпки към създаването на еврото... Това е голямо наследство. За това той е направен почетен гражданин на Европа... Това е наследство, което всички ние сме длъжни да опазим, да защитим и да доразвием, както направи самият Жак Делор с Европа...“

Из възпоменателна реч на Зигфрид Мурешан, член на Европейския парламент по повод смъртта на французина Жак Делор, председател на Европейската комисия от 1985 г. до 1995 г.

25. Прочете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

Текст върху пощенската марка:
Почит към Симон ВЕЙЛ (1927-2017),
първи председател на новоизбрания
Европейски парламент чрез всеобщо
избирателно право

Източник 2.

„Бяхме убедени, че ако победителите през 1945 г. не успеят да постигнат бързо и пълно помирение с Германия, раните на Европа, която вече бе разкъсана между Изтока и Запада, никога няма да зараснат, а светът ще поеме към друг конфликт, който би бил още по-опустошителен от предишните.“

Симон Вейл

Източник 3.

„След войната, като оцеляла от Холокоста, Вейл трудно разбира как една европейска страна може да води война с друга. С напредването на нейната политическа кариера във Франция, тя се ангажира все повече с идеята за Европа, в която подобни жестокости никога не биха могли да се случат отново. (...) Вейл е избрана за член на Европейския парламент, който я избира за свой председател, като по този начин става председател на първия пряко избран Европейски парламент и първата жена председател на институцията на ЕС. Тя също така изпълнява функциите на председател на комисията по правни въпроси и е член на комисиите по околна среда, политически въпроси, външни работи и сигурност и подкомисията по правата на човека. Освен това е член на специалната комисия за обединението на Германия, създадена през 1990 г. (...). След нейната смърт на 30 юни 2017 г. Антонио Таяни, председател на Европейския парламент, отдаде почит на Симон Вейл, като я нарече „великият председател на Европейския парламент, съвестта на ЕС, борец срещу антисемитизма и защитник на правата на жените. Нейното послание за жените и антисемитизма остава актуално и до днес“.

Из „Симон Вейл Оцеляла от Холокоста и първата жена председател на Европейския парламент“, Европейска комисия

- А) В кой град се намира сградата на Европейския парламент, изобразена на пощенската марка?
- Б) Кои сфери на дейност на Европейския парламент са представени в източник 3?
- В) Запишете ценностите на Европейския съюз, които отстоява Симон Вейл според източниците.

26. Изберете една от предложените възможности, съставете свързан писмен текст и го напишете на предвиденото място в листовете за отговор.

(1) Отговор на въпрос по исторически проблем:

Пред какви проблеми и предизвикателства Голямата депресия изправя държавите през 30-те години на XX век?

При отговора на въпроса вземете под внимание следните въпроси:

1. Какво представлява „Голямата депресия“, кои са причините, които я предизвикват?
2. Кои проявления на кризата я определят като „всеобхватна“?
3. Как с „Новия курс“ на президента Рузвелт САЩ преодолява последиците от нея?
4. Какви промени предизвиква Голямата депресия в политическата система на Великобритания и Франция?
5. Защо негативните последици от Голямата депресия очертават друг път пред германското общество?

(2) Съставете текст върху разнообразни исторически източници.

Анализирайте представените източници и съставете свързан писмен текст в отговор на въпроса:

Какви промени настъпват в образованието в България след 1944 г.?

При отговора вземете под внимание следните въпроси:

1. Как се променят целите на образованието в България след 1944 г.? (източници 1 и 4)
2. Как се променя ролята на историята като учебен предмет? (източник 2)
3. Как Партията налага ритуалност и празничност в училище? (източници 3 и 4)
4. По какъв начин Партията контролира и насочва дейността на подрастващите и младежите извън училище? (източници 5 и 6)
5. Как се променят нагласите на учениците към края на режима? (източник 7)

Източник 1.

„...Чл. 26. Предучилищното възпитание има за цел да осигури на децата от 3 до 7-годишна възраст всестранно физическо и духовно развитие в духа на социализма и да се подготвят за постъпване в началното училище...

Чл. 33. Основното образование има за цел да даде на децата системни научни знания, да развие у тях полезни обществено-трудова навизи и сръчности и да положи широка общообразователна основа за по-нататъшно общо и професионално образование, както и да ги възпита в социалистически дух, за да станат годни строители на социалистическото общество...

Чл. 61. Средното общо образование има за цел да даде на учащите се необходимите за подготовката им, като средни кадри, основи на науката и сръчности, както и достатъчна подготовка за следване във висши учебни заведения, да ги възпита в социалистически дух и да развие у тях научен общественно-политически мироглед, за да бъдат годни да изграждат социалистическото общество...

Чл. 120. Извънучебното възпитание има за цел... да разшири образователния кръгзор на учащите се от всички видове и степени училища и да подпомага развитието на техните творчески способности и дарования с оглед да се възпитават в духа на социализма..."

Из Закон за народната просвета от 1948 г.

Източник 2.

„Цел

1. Да се внедри в съзнанието на учениците правилни схващания за развитието на обществото.
2. Да спомогне за изграждането на здрав научен светоглед.
3. Да създаде честни и доблестни граждани, борци за правда и свобода, творци на новия живот на Народна република България.
4. Да култивира чувства на здрав патриотизъм, почиващ на правилно разбрани народни интереси.
5. Да вдъхне любов към трудовия народ, създател на всички материални и културни ценности.
6. Да издигне в култ делото на героите, посветили и жертвали живота си за благо на нашия народ и всички народи...

Методически бележки

... Учителят по история трябва да използва всички случаи, които могат да имат възпитателно въздействие върху учениците... Наложително е да се изяснят по-подробно обществените противоречия и обществените борби... При това симпатиите ни трябва да бъдат на страната на прогресивните за дадения исторически момент обществени групи... Най-после да се обрисова положително делото на ония исторически личности, които са съдействували или са били начело на прогресивните обществени движения. "

Из „Програма за обучението по история на народните гимназии“, 1947 г.

Източник 3.

Ученици от Смесената гимназия с преподаване на английски език на манифестация по случай 24 май, Пловдив, 1960 г.

Източник 4.

„ До окръжните, околийските и приравнените към тях градски народни съвети на депутатите на трудещите се – „Народна просвета“

Относно: Отпразнуване на 30 годишнината от създаването на Пионерската организация на името на Владимир Илич Ленин.

Честването... в нашата страна ще спомогне за укрепването дружбата между съветските и българските пионери,
Във връзка с горното

НАРЕЖДАМ:

... 2. Да се подредят кътове, табла, витрини, в които да се покаже щастливото детство на пионерите в Съветския съюз, работата на Съветската пионерска организация... и големите грижи на Болшевишката партия и Съветския съюз и лично на другаря Сталин за пионерите.

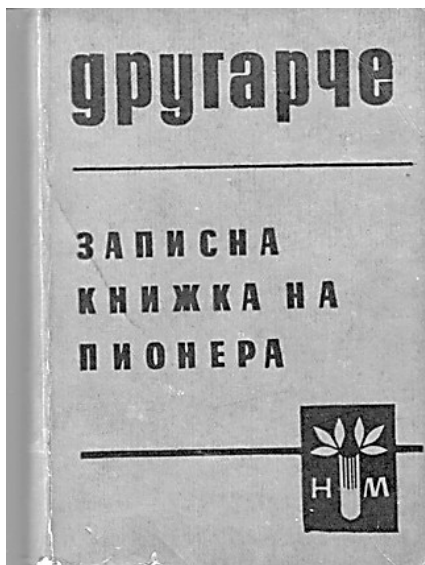
3. Художествените и физкултурните колективи по училищата... да разучат нови пионерски съветски песни и игри.

4. Учениците да изпратят на съветските пионери хубаво написани писма, в които да разкажат за работата си в отряда, дружината, училището, за живота на ТКЗС в родното си село или град....

Началниците на отделите „Народна просвета“... да направят горното достойние на всички директори на средните, основни и начални училища.“

Из Окръжно №11 от 16.01.1952 г.

Източник 5.

„ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПИОНЕРИТЕ

I. За пионерите от 4 клас

1. Георги Димитров е той пример и знаме. Но как ще се учиш от него, ако не обичаш книгите, които разказват за героичния му живот?...

II. За пионерите от 6 клас

1. Изучавай живота на Ленин и се стреми да бъдеш като него – скромен, честен, трудолюбив и смел...

III. За пионерите от 7 клас

1. Запознай се ... с най-важните моменти от историята на БКП...

4. Запознай се с младежкото революционно движение и Устава на Комсомола...“

Из „ Записна книжка на пионера“

Източник 6.

КЪМ ПАРТИЯТА

*Води ме, партия, води ме
под своите бойки знамена!
Свети с червеното си име
чрез хилядите имена!*

*Във своята сурова строгост
ти нежна като майка си.
Аз всичко бих ти дал, да мога
да бъда твой достоен син.*

Христо Радевски

Страници от Книжката на чавдарчето, описваща неговите добродетели. Чавдарската организация обхваща учениците от 1 до 3 клас. Отличителен белег на чавдарчетата са сините връзки и калпачетата.

Източник 7.

„Фасадата беше едно, а на практика учениците купонясваха, пиеха, пушеха, правеха любов и слушаха упадъчна музика. В училище обаче всички бяха примерни, подстригани, стегнати и обясняваха в часовете по научен комунизъм и по история на БКП колко много харесват социалистическата система и ненавиждат капитализъма. Това беше времето, когато огромна част от софиянци слушаха Би Би Си на български, а западната музика си пробиваше път чрез така наречените тави (дългосвирещи грамофонни плочи), които сърбите внасяха в България и продаваха за 20 лева парчето.“

Спомени на Емануил Георгиев, преводач, София

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ – 20 май 2024 г.
ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ № 1

Задача от 1 до 15.

Ключ с верните отговори

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1.	Б	1
2.	В	1
3.	Б	1
4.	А	1
5.	Б	1
6.	Г	1
7.	Г	1
8.	Б	1
9.	Г	1
10.	В	1
11.	Г	1
12.	В	1
13.	Г	1
14.	А	1
15.	Б	1

Примерни отговори на задачите със свободен отговор

Задача 16. – 5 точки

- А) Сенатът е бил висшата институция по време на Републиката, а сега вече е подчинен на императора.
- Б) На консул и народен трибун.
- В) Назначените от него императорски съвет, висши чиновници и управители на провинциите.
- Г) Републиканските органи са поставени под пълен контрол (народните събрания гласуват законите и магистратите по предложение на императора), императорът разширява властта си, съчетава републикански длъжности, изнемва функциите на сената, магистратите и правото да създава законите.

Задача 17. – 4 точки

- А) Васалната клетва пред сеньора.
- Б) В знак на покорство, васалът коленичи пред своя сеньор, поставя ръцете си в ръцете на господаря, след това произнася клетва за вярност, с това изразява волята си да му се подчинява и да му оказва помощ. Тогава сеньорът обгръща ръцете на васала и обявява, че приема.
- В) С целувката се скрепяват взаимното обвързване, взаимните обещания и задължения на сеньора и васала; изразява се създадената лична връзка между васала и неговия сеньор, скрепява се обещанието за взаимна, вечна обич и лоялност.

Задача 18. – 5 точки

- А) пейзаж
- Б) жътва и стригане на овце
- В) на благородниците и воините; представителите на второто съсловие
- Г) Тя дава сведения за всекидневния живот, за работата на селяните, тяхното облекло, за архитектурата през периода, за развитието на изкуството на средновековната миниатюра; за разделението в обществото; за заниманията на благородниците, които ще четат тази книга – зодиите, влиянието на луната.

Задача 19. – 5 точки

- А) Загубата на Франция във Френско-пруската война 1870 – 1871г.
- Б) Областите Елзас и Лотарингия, които са откъснати от Франция след края на войната и присъединени към Германия.
- В) Учебниците и учебните помагала припомнят големите военни победи на Франция, но в същото време се поддържа и спомена за поражението от Германия. Обучението се милитаризира. Въведена е всекидневна военна подготовка: военни маршове, умения за боравене с оръжие, и упражнения в стрелба.
- Г) Насаждат идеята за реваншизъм и предстоящ военен конфликт, младежите се подготвят за война и възпитават в готовност за саможертва в името на родината.

Задача 20. – 4 точки

- А) Свободата е правото да се стреми да постигнем най-доброто за себе си по начин, по който смятаме за най-добър.
- Б) Свобода на мисълта, словото, сдруженията, правота на индивида да живее както иска, да бъде абсолютно неограничен господар на тялото и духа си.
- В) Властта на обществото над индивида се ограничава само до действията му, които касаят другите индивиди, защото действията на индивида не трябва пречат и да нанася вреда на другите.
- Г) Принципът, че тези свободи са напълно еднакви за всички членове на обществото.

Задача 21. – 4 точки

- А) Защото е учил в килийни и гръцки училища. А там само наизустяват църковни книги; четат на църковнославянски.
- Б) Прочитането (преписването) на „История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски.
- В) На разбойници, които ходят наперено и тормозят българското население, като събират само пари от него за църковните данъци, като проявяват презрение и неуважение към българите и българските свещеници.
- Г) Това е етапа преди Кримската война, когато българите настояват да имат свои владици, училища, църкви и вестник – исканията обобщени от Неофит Бозвели и Иларион Макариополски.

Задача 22. – 5 точки

- А) Прожекционен апарат. Почитателите са представители на различни социални групи.
- Б) Чрез рекламни плакати, обяви в периодичния печат, описание на преживяването, визуализация.
- В) възторг, вълнение, страх, интерес
- Г) Кинопрожекциите са достъпно и евтино средство за забавление, независимо от общественото положение и социален статут на зрителите. Филмите се превръщат във възможност за бягство от действителността, съпреживяване на емоции, развлечение.

Задача 23. – 4 точки

А) Преселване (бежански вълни, миграция) на етнически групи българи към родината, са в резултат на международни споразумения, въстания и разпокъсване на българските земи след войните за национално обединение.

Б) Поради значението, което има образованието за формиране на националното самосъзнание.

В) Асимилация и обезбългаряване.

Г) Те са първи военен конфликт през ХХ век, в който участват България и нейните съседни държави. След Междусъюзническата (Втората балканска война) от България са отнети територии (Сърбия и Гърция разширяват и затвърждават придобивките си от Първата балканска война, като получават по-голямата част от Македония, Румъния получава Южна Добруджа, Османската империя си връща Източна Тракия).

Задача 24. – 5 точки

Създаден кратък свързан текст с 5 – 6 изречения.

Задача 25. – 4 точки

А) Страсбург

Б) Защита на човешките права, външна политика, сигурност, околна среда.

В) Свобода, човешко достойнство, демокрация, равенство, върховенство на закона, права на човека.

Задача 26. Създаване на свързан писмен текст по исторически проблем или свързан писмен текст върху няколко източника (по избор на зрелостника).

40 точки се получават за пълен отговор, който включва:

- Създаване на свързан писмен текст;
- Правилно използване на исторически понятия и термини;
- Анализ и обобщения на основата на аргументирани твърдения;
- Висока езикова и правописна култура.